

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

№ 077 (7487)

Qəzet 1991-ci il
yanvarın 11-dən çıxır

"Azərbaycan
da İslam ərəb
geyimi ilə
deyil,
milli-mənəvi
dəyərlərlə
yaşadılır"

4

Yeni Azərbaycan Partiyasının Mətbuat Xidmətinin açıqlaması

*Türkiyə
Respublikası
Prezidentinin baş
müşaviri Oktay Saral,
hakim Ədalət və
İnkişaf Partiyasından
(AKP) olan millət
vəkilləri tərəfindən
Azərbaycanla bağlı
səsləndirilmiş fikirlər-
lə əlaqədar Yeni
Azərbaycan
Partiyasının Mətbuat
Xidməti aşağıdakıları
bildirir:*

4

AQEM-in 7-ci Zirvə Toplantısı: dialog və etimadın sınağı

2

"SEPAH"ın Oktay Saralla
əlaqələri hansı səviyyədədir?

6

2026-2027-ci ilin qış modası:
hansı rənglər, geyim modelləri və
aksesuarlar dəbdə olacaq?

5

Ana olmaq üçün ən
doğru yaş hansıdır?

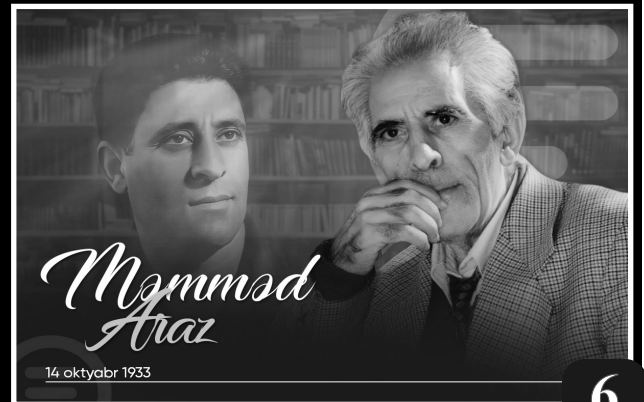
8

Ermənistan
silah istehsalına
başlayır –
Paşinyan sülhü
yox, silahı
seçir...

4

Mən özüm
bilmirəm
nəçiyəm,
nəyəm...

6

“Coğrafi olaraq Asiya ilə Avropanın kəsişməsində yerləşən Azərbaycan Avrasiya məkanında birləşdirici mərkəz kimi getdikcə daha böyük rol oynayır”. Bu sözləri Prezident İlham Əliyev AQEM-in 7-ci Zirvə Görüşündə çıxışı zamanı deyib. Dövlətimizin başçısı qeyd edib: Ölkəmizin iktirafli və çoxtərəfli formatlar çərçivəsində bir çox dövlətlərlə siyasi, iqtisadi, nəqliyyat, enerji, humanitar sahələrdə əməkdaşlığı öz növbəsində regionumuzda təhlükəsizlik sistemini möhkəmləndirir”.

Müasir beynəlxalq münasibətlər sisteminə geosiyasi rəqabətin dərinləşməsi, regional münaqişələrin genişlənməsi, təh-

AQEM-in 7-ci Zirvə Toplantısı: dialoq və etimadın sınağı

lükəsizlik təhdidlərinin mürəkkəbləşməsi və global iqtisadi əlaqələrin yeni çağırışlarla üzvləşməsi dövlətlər arasında etimadın möhkəmləndirilməsini və çoxtərəfli əməkdaşlığın gücləndirilməsini daha da aktuallaşdırır. Belə bir şəraitdə Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə

Prezident İlham Əliyev: “Azərbaycan Avrasiya məkanında birləşdirici mərkəz kimi getdikcə daha böyük rol oynayır”

Müşavirə (AQEM) qitə dövlətlərini ortaq maraqlar ətrafında birləşdirən, dialoq üçün imkanlar yaradan və qarşılıqlı anlaşmanın təşviqinə xidmət edən mühüm regional platforma kimi çıxış edir. Asiya qitəsinin 90%-ni əhatə edən və 28 üzv dövləti bir araya gətirən AQEM üzvlərinin sayına görə Asiyanın ən böyük dialoq platformasıdır. Asiyanın global iqtisadiyyat, beynəlxalq ticarət, enerji təhlükəsizliyi, nəqliyyat-logistika və texnoloji inkişaf proseslərində artan rolu AQEM-in əhəmiyyətini daha da yüksəldir. Müxtəlif maraqların və mövqelərin təmsil olunduğu belə bir mühitdə əsas məsələ yalnız dövlətləri vahid platformada birləşdirmək deyil, həm də həmin birliyi konkret nəticələrə, davamlı əməkdaşlıq mexanizmlərinə və ortaq fəaliyyət istiqamətlərinə çevirməkdir.

Vurğulamaq yerinə düşər ki, Azərbaycanın 2024-cü ilin dekabrında AQEM-ə sədrliyə başlaması məhz bu baxımdan xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Ölkəmiz sədrliyi “Daha güclü AQEM: Asiyada Bağlantılar, Rəqəmsallaşma və Dayanıqlı İnkişaf” şüarı altında həyata keçirərək təşkilatın institusional potensialının artırılmasını, mövcud əməkdaşlıq mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsini və beynəlxalq əlaqələrinin genişləndirilməsini əsas prioritetlər kimi müəyyənləşdirib. Bu yanaşma AQEM-in ənənəvi dialoq platforması statusundan daha səmərəli, nəticəyönümlü və davamlı fəaliyyət imkanlarına malik beynəlxalq təsisatə çevrilməsi istiqamətində mühüm addımın atılmasına şərait yaradıb.

Azərbaycan sədrliyinin prioritetlərindən biri AQEM-in institusional əsaslarının möh-

kəmləndirilməsi və tamhüquqlu beynəlxalq təşkilata çevrilməsi prosesinin təşviqidir. Çünki üzvlərinin sayı və coğrafi əhatəsi geniş olan çoxtərəfli platformanın səmərəliliyi yalnız siyasi dialoqun intensivliyi ilə deyil, həm də qərarların həyata keçirilməsi, təşəbbüslərin davamlılığı və institusional mexanizmlərin effektivliyi ilə ölçülür.

Bu baxımdan, AQEM-in İmtiyaz və İmmunitetlər haqqında Konvensiyasının qüvvəyə minməsi üçün zəruri ratifikasiya sayına Azərbaycan sədrliyi dövründə nail olunması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. 2010-cu ildə imzalanan bu sənədin qüvvəyə minməsi təşkilatın beynəlxalq hüquqi statusunun möhkəmləndirilməsi və fəaliyyətinin hüquqi əsaslarının gücləndirilməsi baxımından mühüm mərhələdir. Bu nəticə AQEM-in yalnız siyasi məsləhətləşmələr aparılan platforma kimi deyil, institusional

Rəsmi xronika

Oktyabrın 15-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Türkiyə Respublikasının xarici işlər naziri Hakan Fidanı qəbul edib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 15-də Qətər Dövlətinin Əmiri Şeyx Təmmim bin Həməd Al Tani ilə görüşüb.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin oktyabrın 15-də Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev ilə görüşü olub.

Oktyabrın 14-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Tacikistan Respublikasının Prezidenti Emoməli Rəhmon ilə görüşüb.

Oktyabrın 14-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat Mirziyoyev ilə görüşüb.

Oktyabrın 14-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin İsrail Dövlətinin Prezidenti İsxak Hersoq ilə görüşü olub.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 14-də Bəhreyn Krallığının xarici işlər naziri Əbdülməttif bin Rəşid Al Zəyanini qəbul edib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 14-də Çin Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Siyasi Bürosunun üzvü, Çin Xalq Respublikasının xarici işlər naziri Vanq Yini qəbul edib.

Oktyabrın 14-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Vyetnam Sosialist Respublikasının Vitse-prezidenti xanım Vo Thi An Suan ilə görüşüblər.

imkanlarını genişləndirən beynəlxalq təsisat kimi inkişafına töhfə verir.

“1992-Cİ İLDƏ YARADILMIŞ ATƏT-İN MİNSK QUPUNUN FƏALİYYƏTİ İMİ-TASIYA XARAKTERİ DAŞIYIRDI”

Oktyabrın 15-də Bakıda keçirilən AQEM-in 7-ci Zirvə Toplantısı təşkilatın gələcək fəaliyyət istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Beynəlxalq münasibətlərdə ziddiyyətlərin dərinləşdiyi, müxtəlif regionlarda münaqişələrin davam etdiyi və dövlətlər arasında qarşılıqlı etimadın sınağa çəkildiyi bir dövrdə Asiya ölkələrinin yüksək səviyyəli görüşü üçüncü tərəflərlə dialoq və ortaq maraqların müzakirəsi baxımından mühüm platformadır. Tədbirin əhəmiyyəti yalnız iştirakçıların yüksək səviyyəsi və coğrafi təmsilçiliklə məhdudlaşmır. Müxtəlif siyasi mövqelərə malik dövlətlərin eyni platformada təmsil olunması, onların ortaq problemləri müzakirə etməsi və mümkün razılaşmalar üzərində işləməsi çoxtərəfli diplomatiyanın real imkanlarını nümayiş etdirir. Xüsusilə, ikitərəfli münasibətlərdə gərginlik olan dövlətlərin belə bir platformada iştirakı dialoqun qorunmasının və qarşılıqlı əlaqə kanallarının açıq saxlanılmasının əhəmiyyətini göstərir.

Belə şəraitdə Azərbaycanın ev sahibi və sədr kimi rolu təşkilati məsələlərlə yanaşı, siyasi dialoq üçün əlverişli mühitin formalaşdırılması ilə də bağlıdır. Çoxtərəfli platformaların uğuru bütün iştirakçıların maraqlarının nəzərə alınmasından, müzakirələrin konstruktiv xarakter daşmasından və yekun sənədlərdə ortaq mövqelərin əks olunmasından asılıdır.

Ardı Səh. 3

“Azərbaycan dövlətlərarası münaqişələrin həlli məsələsində ikili standartların tətbiqi ilə bağlı zərərli praktikaya qarşı fəal şəkildə çıxış edir”, - deyən Prezident bildirib: “Azərbaycan dövlətlərarası münaqişələrin həlli məsələsində ikili standartların və seçici yanaşmaların tətbiqi ilə bağlı zərərli praktikaya qarşı fəal və əsaslandırılmış şəkildə çıxış edir”. Dövlətimizin başçısı onu da əlavə edib ki, ölkəmiz 35 il əvvəl müstəqilliyini bərpa etdikdən bəri davamlı şəkildə ikili standartlarla üzləşmişdir. Prezident İlham Əliyev AQEM-in 7-ci Zirvə Toplantısında çıxışı zamanı Ermənistanın işğalçılıq siyasətindən danışıb. Dövlətimizin başçısı bununla bağlı deyib: “30 il ərzində Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış ərazisinin təqribən 20 faizi Ermənistan tərəfindən işğal olunmuşdur. Ermənistan 1 milyon azərbaycanlını həm Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdakı, həm də indiki Ermənistan ərazisindəki öz əzəli tarixi tor-

paqlarından qovub etnik təmizləmə həyata keçirərək, Azərbaycana qarşı hərbi təcavüz etmişdir. 1993-cü ildə BMT-nin Təhlükəsizlik Şurası erməni qüvvələrinin işğal olunmuş ərazilərdən dərhal, tam və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən dörd qətnəmə qəbul etmiş, lakin onlar 30 il ərzində kağız üzərində qalmışdır. Məsələnin həlli üçün 1992-ci ildə yaradılmış ATƏT-in Minsk qrupunun fəaliyyəti imitasiya xarakteri daşıyırdı”.

“BİZİ MÜHARİBƏYƏ ERMƏNİSTAN MƏCBUR EDİB”

Prezident İlham Əliyev toplantıda çıxışı zamanı torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi məsələsinə toxunub. “Müharibə bizim seçimimiz olmayıb. Bizi müharibəyə Ermənistan məcbur edib. Onun arxasında dayanan havadarlar isə görünür ki, Azərbaycanın öz suverenliyini və beynəlxalq hüququ güc yolu ilə bərpa edəcəyini düşünmədilər”. Bu sözləri Prezident İlham

Əliyev AQEM-in 7-ci Zirvə Görüşündə çıxışı zamanı söyləyib. Amma onların hamısının yanıldığını vurğulayan dövlətimizin başçısı qeyd edib: “Yəqin onlar bizim qürurlu, azadlıqsevər, adət-ənənələrimiz və əxlaqi dəyərlərimiz ilə yaşayan xalqımızın xasiyyətini yaxşı tanıyırdılar”.

Dövlətimizin başçısı 2020-ci ilin iyul və avqust aylarında Ermənistanın hərbi təxribatlar törətdiyini və nəticədə azərbaycanlı hərbiçilərin həlak olduqlarını bildirərək deyib ki, beləliklə, Azərbaycan xalqının səbri tükəndi və haqq-hesab vaxtı gəldi. Vətən müharibəsinin 44 gün davam etdiyi vurğulayan Prezident bildirib ki, bu müddət ərzində Azərbaycan erməni işğalçıların zəbt olunmuş torpaqlardan qovaraq döyüş meydanında 300-dən çox şəhər və kəndi azad edib. 2020-ci il noyabrın 10-da Ermənistan kapitulyasiya aktı imzalayıb. Qeyd edək ki, Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsin-

də qazanılan Qələbə xalqımızın qəhrəmanlıq tarixinə əbədi həkk olunub. Otuz ilə yaxın işğal altında qalan torpaqlarımız Azərbaycan Ordusunun şücaəti nəticəsində azad edildi. Qarabağın tacı, döyünən üreyi - Şuşanın azad olunması tariximizə Zəfər Günü kimi yazılıb. 2020-ci il noyabrın 10-da imzalanan üçtərəfli Bəyanatla hərbi əməliyyatların dayandırılması və münafişənin sonlanması üçün zəmin yaranıb. Bununla da Azərbaycanın ərəzi bütövlüyünün bərpası istiqamətində hələdici mərhələ başa çatıb.

2023-cü ilin sentyabrında Qarabağda həyata keçirilən lokal xarakterli antiterror tədbirləri Azərbaycanın suverenliyinin ölkənin bütün ərazisində tam bərpası ilə nəticələndi. Bu hadisə dövlətimizin qayğıyyətini, siyasi iradəsini və ərazi bütövlüyünün təmin olunması istiqamətində həyata keçirilən siyasətin nəticələrini nümayiş etdirdi. Eyni zamanda, xalqın milli məqsədlər ətrafında birliyinin və qələbə əzminin əhəmiyyətini bir daha ortaya qoydu. Antiterror tədbirlərindən sonra Qarabağ bölgəsində Ermənistan silahlı qüvvələrinin birləşmələrinin və qeyri-qanuni silahlı dəstələrin tərksilah edilməsi, separatçı rejimin fəaliyyətinə xitam verilməsi Azərbaycanın suveren hüquqlarının bütün ölkə ərazisində bərqərar olması ilə nəticələndi. Beləliklə, dövlət suverenliyinin tam təmin olunması müasir Azərbaycan tarixinin mühüm hadisələrindən birinə çevrildi.

**“BÜTÜN ÜZV DÖVLƏTLƏRİN YEKDİL
DƏSTƏYİ İLƏ HƏYATA KECİRİLMİŞ
MÜXTƏLİF TƏŞƏBBÜSLƏRİMİZ
NƏTİCƏSİNDƏ HAZIRDA AQEM
İNSTITUSİONAL VƏ HÜQUQİ
BAXIMDAN DAHA GÜCLÜDÜR”**

Azərbaycanın AQEM sədrliyinin prioritetlərində bağlantıların xüsusi yer tutması ölkəmizin coğrafi mövqeyi və beynəlxalq nəqliyyat marşrutlarının inkişafındakı rolu ilə uzlaşır. Asiya ilə Avropa arasında iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi, təchizat zəncirlərinin şəxələndirilməsinə ehtiyacın artdığı və alternativ logistika marşrutlarının strateji əhəmiyyət qazandığı bir dövrdə nəqliyyat bağlantıları regional əməkdaşlığın əsas istiqamətlərindən birinə çevrilib. AQEM üzv dövlətlərinin ilk Liman Rəhbərləri Konfransının Bakıda keçirilməsi bu sahədə əməkdaşlığın praktiki məsələlərinin müzakirəsi üçün yeni imkan yaradıb. Liman infrastrukturunu, dəniz nəqliyyatı və multimodal bağlantıları beynəlxalq ticarətin səmərəliliyinə, yüklərin daşınma müddətinə və iqtisadi əlaqələrin dayanıqlılığında birbaşa təsir göstərir. Bu sahələrdə təcrübə mübadiləsi və əlaqələndirmənin gücləndirilməsi regional ticarət imkanlarının genişləndirilməsinə xidmət edə bilər. Azərbaycanın tranzit potensialı, nəqliyyat infrastrukturuna yatırılan investisiyalar və beynəlxalq dəhlizlərin inkişafında iştirakı ölkəmizin bu müzakirələrdə əhəmiyyətini artırır. "Azərbaycan AQEM-ə iki il ərzində sədrliyi müddətində onun gücləndirilməsinə prioritet diqqət ayırmış və nəqliyyat, bağlantılar, rəqəmsallaşma, ətraf mühitin mühafizəsi, turizm, təhsil, elm və digər sahələrdə əməkdaşlığı fəal şəkildə təşviq etmişdir", - deyir dövlətimizin başçısı qeyd edib: "Bütün üzv dövlətlərin yekdil dəstəyi ilə həyata keçirilmiş müxtəlif təşəbbüslərimiz nəticəsində hazırda AQEM institusional və hüquqi baxımdan daha güclüdür".

Beynəlxalq münasibətlərdə qarşılıqlı etimadın zəiflədiyi və ortaqların qərarların qəbulu üçün çətinləşdiyi bir dövrdə AQEM-in səmərəli regional platforma kimi güclənməsi Asiyada sabitlik, təhlükəsizlik və dayanıqlı inkişaf üçün əlavə imkanlar yarada bilər. Azərbaycanın təşəbbüsləri bu məqsədlə institusional zəmin formalaşdırmaqla yanaşı, ölkəmizin dialoq, əməkdaşlıq və ortaqların uzlaşdırılması üçün etibarlı tərəfdaş kimi mövqeyinin möhkəmlənməsinə xidmət edir.

Zümrüd BAYRAMOVA

Yeni Azərbaycan Partiyasının Mətbuat Xidmətinin açıqlaması

Türkiyə Respublikası Prezidentinin baş müşaviri Oktay Saral, hakim Ədalət və İnkişaf Partiyasından (AKP) olan millət vəkili tərəfindən Azərbaycanla bağlı səsləndirilmiş fikirlərlə əlaqədar Yeni Azərbaycan Partiyasının Mətbuat Xidməti aşağıdakıları bildirir:

Uzun müddətdir ki, Türkiyənin bir sıra media orqanlarında və sosial media platformalarında, o cümlədən AKP iqtidarında yaxınlığı ilə tanınan informasiya resurslarında Azərbaycan haqqında həqiqətə uyğun olmayan, qərəzli, böhtan və iftira xarakterli məlumatların yayılması müşahidə edilir.

Yeni Azərbaycan Partiyası ilə Ədalət və İnkişaf Partiyası arasında mövcud olan tərəfdaşlıq münasibətlərini, eləcə də Azərbaycan və Türkiyə xalqlarını birləşdirən tarixi qardaşlıq və dostluq bağlarını nəzərə alaraq, indiyədək bu cür hallara münasibətdə təmkin nümayiş etdirmişik. Məqsədımız ayrı-ayrı dairələrin məsuliyyətsiz davranışlarının dövlətlərimiz və xalqlarımız arasındakı münasibətlərə mənfi təsir göstərməsinə imkan verməmək olmuşdur.

Lakin son dövrlərdə Azərbaycana qarşı yönəlmiş bu informasiya kampaniyasının daha aqressiv, sistemli və açıq böhtan xarakteri alması, xüsusilə də Türkiyə Prezidentinin baş müşaviri statusunu daşıyan şəxsin, hakim Ədalət və İnkişaf Partiyasından olan millət vəkili belə bir kampaniyaya qoşulması məsələyə açıq münasibət bildirməyimizi zəruri edir.

İlk növbədə, Azərbaycan–İsrail münasibətlərinin məqsədli şəkildə təhrif olunması, bu əlaqələrə guya müstəsna xarakter verilməsi və bundan Azərbaycan əleyhinə siyasi ittihamlar irəli sürülməsi cəhdlərini qətiyyətlə rədd edirik. Azərbaycan Respublikası İsrailə beynəlxalq hüquq normalarına və qarşılıqlı maraqlara əsaslanan normal dövlətlərarası münasibətlərə malikdir.

Azərbaycanın Fələstin məsələsində mövqeyi isə ardıcıl, aydın və prinsipialdır. Ölkəmiz Fələstin xalqının qanuni hüquqlarını daim dəstəkləmiş, Fələstinə maliyyə və

humanitar yardımlar göstərmişdir. Fələstin Prezidenti Mahmud Abbas və Baş nazir Məhəmməd Mustafa müxtəlif vaxtlarda Azərbaycanda səfərdə olmuşlar. Fələstin Dövlətinin Azərbaycandakı səfirliyinin fəaliyyəti də Azərbaycan dövlətinin maliyyə dəstəyi ilə təmin olunur. Prezident İlham Əliyev dəfələrlə ən yüksək beynəlxalq tribunallardan bəyan etmişdir ki, Azərbaycan Fələstin məsələsinin beynəlxalq hüquq və BMT-nin müvafiq qətnamələri əsasında, Şərqi Qüdsün Fələstin Dövlətinin paytaxtı olması şərtinə "iki dövlət" prinsipi əsasında həllini dəstəkləyir. Azərbaycanın Qəzzada baş verən hadisələrlə bağlı mövqeyi də humanitar dəyərlərə, mülki əhalinin müdafiəsinə və beynəlxalq hüquqa əsaslanır.

Azərbaycanın İslam dünyası ilə münasibətləri də hər hansı siyasi konyunkturadan deyil, qarşılıqlı hörmət, bərabərlik və həmrəylik prinsiplərindən qaynaqlanır. Ölkəmizin İslam həmrəyliyinə gücləndirilməsinə verdiyi töhfələr müsəlman dövlətləri tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. 2027-ci ildə Azərbaycanda İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının növbəti Zirvə görüşünün keçirilməsinin nəzərdə tutulması da ölkəmizə göstərilən beynəlxalq etimadın ifadəsidir.

Bu xüsusda xatırlatmaq istədik ki, İslamın təməl prinsipləri sırasında ədalət, bərabərlik, qarşılıqlı hörmət və həmrəylik mühüm yer tutur. İslam dünyasında heç bir dövlətin digər müsəlman xalqlarına öz iradəsini dikte etmək, onların daxili işlərinə müdaxilə etmək və ya özünü digərlərindən üstün mövqedə görmək hüququ yoxdur. Müsəlman dünyasının birliliyinə xidmət etmək iddiası hegemonluq meyilləri ilə deyil, bərabər hüquqlu əməkdaşlıq və qarşılıqlı ehtiramla təsdiq olunmalıdır.

Azərbaycan xalqı tarixən imperalizmə, müstəmləkəçiliyə və neokolonial yanaşmalara qarşı çıxmışdır. Bu prinsipial mövqe bu gün də dəyişməz olaraq qalır.

Türkiyə Prezidentinin baş müşaviri Oktay Saralın, hakim Ədalət və İnkişaf Partiyasından olan millət vəkili məsələnin mahiyyətini, Azərbaycanın konstitusiyası quruluşunu və ölkəmizdə dini etiqad azadlığının hüquqi əsaslarını nəzərə almadan populist və məsuliyyətsiz açıqlama verməsi ciddi təəssüf doğurur. Belə açıqlamalar Azərbaycan–Türkiyə qardaşlıq münasibətlərinin ruhuna ziddir və ictimai müstəvidə süni gərginlik yaratmağa xidmət edə bilər.

Azərbaycan xalqı öz milli-mənəvi və dini dəyərlərinə tarix boyu böyük hörmətlə yanaşmışdır. Ölkəmizdə dini etiqad azadlığı Konstitusiyaya əsaslanır. Azərbaycan dövləti bütün dinlərin nümayəndələrinə bərabər münasibət göstərir və dini müxtəlifliyi cəmiyyətimizin zənginliyi hesab edir.

Təhsil sahəsində tətbiq olunan qaydalar isə bərabərlik, dünyəvilik, qanunun aliliyi və bütün vətəndaşlar üçün bərabər imkanların təmin edilməsi prinsiplərinə əsaslanır. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına əsasən, Azərbaycan dünyəvi dövlətdir. Bu prinsip Türkiyə Respublikasının Konstitusiyasında da təsbit olunmuşdur. Buna görə də Azərbaycanın dünyəvi dövlət quruluşunun və təhsil siyasətinin siyasi manipulyasiya predmetinə çevrilməsi qəbul edilməzdir.

Türkiyənin özündə dini və dünyəvi dəyərlər ətrafında aparılan siyasi müzakirələr cəmiyyətdə qütbləşməni dərinləşdirir. Hesab edirik ki, baş örtüyü kimi həssas məsələlərdən siyasi manipulyasiya və bölücülük vasitəsi kimi istifadə edilməsi nə Türkiyə xalqının birliliyinə, nə də ümumilikdə müsəlman dünyasının həmrəyliyinə xidmət edir. Bu qəbildən olan məsələlərdən Azərbaycana qarşı siyasi təzyiq vasitəsi kimi istifadə olunması isə xüsusilə yolveril-

məzdir. AKP iqtidarını bu zərərli siyasətdən çəkinməyə çağırırıq. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin şəxsiyyətinə qarşı ayrı-ayrı informasiya resurslarında səsləndirilən təhqir, böhtan və iftira xarakterli fikirlər də Azərbaycan ictimaiyyətində haqlı hiddət doğurur.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi "Bir millət, iki dövlət" prinsipi Azərbaycan–Türkiyə münasibətlərinin mənəvi və siyasi təməlini təşkil edir. Lakin bu tarixi ifadənin mahiyyətinin təhrif edilməsinə yol vermək olmaz. Burada söhbət məhz bir millətdən və iki müstəqil dövlətdən gedir. Bu prinsip heç bir halda bir dövlətin digərinin daxili işlərinə müdaxilə etməsinə, öz siyasi və ideoloji yanaşmalarını digərinə qəbul etdirməsinə əsas vermir.

Azərbaycan xalqı əsrlər boyu müstəqillik arzusu ilə yaşamış, öz dövlətçiliyini bərpa etmiş və bu gün Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə müstəqil daxili və xarici siyasət həyata keçirən suveren dövlətdə yaşayır.

Yeni Azərbaycan Partiyası hesab edir ki, Ədalət və İnkişaf Partiyasının təmsilçiləri, xüsusilə də yüksək dövlət vəzifələri daşıyan şəxslər açıqlamalarında siyasi məsuliyyət nümayiş etdirməli, Azərbaycan Respublikasının suverenliyinə, konstitusiyaya və daxili işlərinə hörmətlə yanaşmalıdırlar.

Ümid edirik ki, Türkiyənin müvafiq siyasi dairələri bu cür məsuliyyətsiz açıqlamalardan düzgün nəticə çıxaracaq, Azərbaycan–Türkiyə münasibətlərinə zərər verə biləcək addımlardan çəkinəcəklər.

“Azərbaycanda İslam ərəb geyimi ilə deyil, milli-mənəvi dəyərlərlə yaşadılır”

Azərbaycan hər zaman Adini azadlığa önəm verib. Xalqımız əsrlər boyu formalaşdırdığı və yaşatdığı milli-mənəvi dəyərlər, adət-ənənələr əsasən özünəməxsus müsəlman həyat tərzini formalaşdırıb. Bu sözləri SİA-ya deputat Hikmət Məmmədov deyib. O bildirib ki, Türkiyədən fərqli olaraq, Azərbaycanda din ərəb geyimlərini geyinmək və ərəbləşmək kimi qəbul edilmir:

“Azərbaycan İslam dininin həqiqi fəlsəfəsini mənimsəyərək əsrlər boyu bu dinin sülh, humanizm və elm dəyərləri kontekstində zənginləşməsinə öz töhfəsini verib. Bəhmənyar, Nəsimi, Nəvai, Axund və Mirzə Cəlil kimi şəxsiyyətlərin yaradıcılığı bu baxımdan xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Beləliklə, biz əsrlər boyu İslam dininin ali dəyərlərinin inkişafına öz töhfəmizi vermişik.

Bu gün Azərbaycanda İslam məhz həqiqi din və elm vəhdəti kontekstində yaşanır. Dinin manipulyasiya edilmiş geyim formaları heç vaxt həqiqi dini dəyərlərdən üstün tutulmayıb. Biz VII, XII və XV əsrlərdə də, bu gün də İslamı həqiqi din kimi mənimsəmiş, onun ali dəyərlərinə sahib çıxmış və milli kimliyimizlə, öz geyim tərzimizlə zənginləşdirmişik. Babalarımız at belində olarkən

əllərində qılınc, başlarında dinge, çanaqayı formasında baş örtükləri olub. Bu, bizim milli geyim mədəniyyətimizin bir hissəsidir və tarixən bu məsələyə münasibət də həmin mədəniyyətin özünəməxsusluğu çərçivəsində formalaşmışdır.

Əgər Türkiyədə kimse İslam dedikdə mütləq ərəb geyimini başa düşürsə, ərəb kimi geyinməyi İslamın əsas göstəricisi hesab edirsə və dinin digər ali dəyərlərini ikinci dərəcəli məsələ kimi görürsə, bu, onların öz seçimidir. Biz onların işinə qarışmırıq, amma onlar da bizim işimizə qarışmasınlar. Ərəbistan yarımadasında iqlim şəraitinə uyğun olaraq fərqli geyim ənənələri mövcuddur. Məsələn, qum tufanlarından və qum fırtınalarından qorunmaq üçün kişilərin də başlarını örtməsi həmin coğrafiyanın həyat tərzinə bağlıdır. Əgər sabah başqa ölkələrdə də kimse bu geyim formasını dini ənənə kimi qəbul edərsə, buna etirazımız yoxdur. Bu, onların seçimidir. Amma onlar da bizim milli-mənəvi dəyərlərimizə və özünəməxsus geyim ənənələrimizə hörmətlə yanaşmalıdırlar”.

Ayşən Vəli

Ermənistan silah istehsalına başlayır – Paşinyan sülhü yox, silahı seçir...

“Həzrətdə Ermənistanın Rusiya ilə münasibətləri enişli-yoxuşlu olsa da, siyasi, hərbi və iqtisadi dəstək məsələsində Kremldən geri qalmayan Qərb, Hindistan və digər dünya gücləri rəsmi İrəvanı dirçəltmək üçün hərəkətə keçiblər. Xüsusilə Azərbaycanla Sülh Müqaviləsi barədə birçə dəfə də olsun real addım atmayan Ermənistan, görünür daha təhlükəli planların icrasına çoxdan razılıq verib. Təsəvvür edin ki, Rusiya erməni mallarına qapıları bağlayan sonra, Aİ, Ermənistan məhsulları üçün açıq qapı elan edib. Özü də rüsumsuz, vergisiz. Bu fakt Qərbin Ermənistanı sürətlə Rusiyanın təsir orbitindən çıxarmağa, ona iqtisadi nəfəslik yaratmağa hesablanıb. Əlbəttə, Hindistanın dəstəyi ilə Ermənistan hərbi sənayesinin yaradılması da yaddan çıxarmalıdır”.

Bu fikirləri SİA-ya açıqlamasında jurnalist-ekspert Mətləb Salahov bildirib. M.Salahov bildirib ki, Ermənistan üçün Hindistanla yaxınlaşma Rusiyadan asılılığın azaldılması və silah təchizatçıların şəxələndirilməsi siyasətinin tərkib hissəsidir. İrəvan müxtəlif ölkələrdən silah almağa yanaşı, müdafiə sənayesində yeni texnologiyaları qazanmağa çalışır. “Bütün bunlar nə deməkdir? Bu, açıq şəkildə silahlanma planıdır. Bəs Sülh Müqaviləsi?”

İş orasındadır ki, ABŞ Administarsiyası da Azərbaycanla Sülh Müqaviləsi imzalamaq üçün Nikol Paşinyan hökumətinə heç bir təsir etmir. Əgər Donald Tramp və onun komandası Vaşinqtonda imzalanmış sənədi

Mətləb Salahov: “Hindistanla birlikdə silah istehsalına başlayan Ermənistan Azərbaycanla Sülh Müqaviləsi imzalamağı arxa plana keçirir”

daha mükəmməl, dövlətlərarası gələcək baxımından daha təhlükəsiz dövrə nail olmaq üçün addım atdırlarsa, bu, artıq ciddi təhlükədən xəbər verir. Çünki hazırda Azərbaycan və Ermənistan arasında sadəcə bəyannamə formasında sənəd imzalanıb. Amma əsas sənəd Sülh Müqaviləsidir. Ondən da hələ heç bir xəbər yoxdur. Bunun tam əksinə olaraq İrəvan hərbi potensialını və iqtisadi dirçəlişini yüksəltmək üçün çalışır. Bu vəziyyət gələcəkdə Azərbaycanın təhlükəsizliyi baxımından yaxşı heç bir şey vəd etmir. Unutmayaq ki, sərhədin o tayındakılar min illərin məkrli erməniləridir..”

Afət Tahirqızı

2026–2027-ci ilin payız-qış mövsümündə moda dünyası həm klassik zərifliyə, həm də cəsarətli rənglərə və fərqli siluətlərə üstünlük verir. Qış qarderobunda tünd rənglər, dəri geyimlər və yun paltolar öz mövqeyini qorusa da, bu mövsümün əsas fərqi obrazlara daha çox rəng, həcm və xarakter qatılmasıdır. Bənövşəyinin dərin çalarları, al-qırmızı, pas rəngi, torpaq tonları, boz və krem rəngləri mövsümün diqqətçəkən seçimləri sırasındadır.

SİA mövzu ilə bağlı araşdırma edib.

Dünya moda evlərinin 2026–2027-ci il payız-qış kolleksiyalarını və moda nəşrlərinin təhlillərini nəzərdən keçirdikdə görünür ki, bu mövsüm yalnız bahalı və diqqətçəkən geyimlər deyil, gündəlik həyatda rahatlıqla istifadə edilə bilən modellər də ön plana çıxır. Geyimlərdə fərdiliyə, materialların keyfiyyətinə və klassik parçaların yeni formada təqdim edilməsinə xüsusi diqqət yetirilir.

Hansı rənglər qış mövsümünün əsas seçimi olacaq?

2026–2027-ci ilin qış modasında rəng seçimi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Əvvəlki mövsümlərdə geniş yayılmış sakit, neytral rənglər bu dəfə daha ifadəli çalarlarla tamamlanır. Moda nümayişlərində həm torpaq rəngləri, həm də diqqəti dərhal cəlb edən parlaq tonlar yanaşı təqdim olunur.

Bənövşəyi və gavalı çalarları

Mövsümün ən diqqətçəkən rəng istiqamətlərindən biri bənövşəyidir. Xüsusilə gavalı, tünd bənövşəyi və zəngin, kral bənövşəyisi çalarları payız-qış kolleksiyalarında ön plana çıxır.

Bu rənglər həm gündəlik, həm də axşam geyimlərində istifadə oluna bilər. Gavalı rəngli uzun palto, bənövşəyi trikotaj don və ya tünd bənövşəyi kostyum qış obrazına fərqli xarakter qazandırır.

Bənövşəyini qara, boz, krem və tünd qəhvəyi ilə birləşdirmək mümkündür. Daha cəsarətli görünüş istəyənlər isə eyni obrazda bənövşəyinin müxtəlif çalarlarından istifadə edə bilərlər.

Vogue nəşrinin payız-qış rəngləri ilə bağlı təhlilində də bənövşəyi mövsümün əsas rəng istiqamətlərindən biri kimi göstərilir.

Al-qırmızı və tünd qırmızı

Qırmızı rəng bu mövsümün ən ifadəli seçimlərindəndir. Söhbət yalnız klassik al-qırmızından getmir. Albalı, yaqut, şərab və tünd qırmızı çalarları da geyimlərdə və aksesuarlarda diqqət çəkir.

2026-cı ilin payız-qış podiumlarında qırmızı rəng sviterlərdən şalvarlara, kəmərlərdən çantalara qədər müxtəlif geyim və aksesuarlarda təqdim olunub. Bəzi moda evləri bu rəngi bütöv obrazın əsasına çevirib, digərləri isə neytral geyimlərə kiçik rəng vurğusu kimi əlavə edib.

Bu tendensiyanı gündəlik geyimdə tətbiq etmək üçün qırmızı palto seçmək mütləq deyil. Qırmızı çanta, şərf, ayaqqabı və ya sviter də sadə obrazı daha müasir göstərə bilər.

Xüsusilə qara palto, boz şalvar və qırmızı çanta kombinasiyası həm şəhər üslubuna, həm də gündəlik geyimə uyğun seçimdir.

Qəhvəyi və pas rəngi

Qəhvəyi rəng qış qarderobunun klassiklərindən olsa da, 2026–2027-ci il mövsümündə onun daha isti və zəngin çalarları diqqət çəkir. Şokolad, karamel, tütün, darçın və pas rəngləri bu istiqamətin əsas nümunələridir.

Pantone-un Nyu-York Moda Həftəsinin payız-qış kolleksiyaları əsasında hazırladığı rəng hesabatında Arabian Spice adlandırılan

2026–2027-ci ilin qış modası: hansı rənglər, geyim modelləri və aksesuarlar dəbdə olacaq?

lan isti qəhvəyi və Muted Clay adlanan torpaq tonlu rənglər seçilən çalarlar sırasındadır. Toffee rəngi isə mövsümün əsas neytral rənglərindən biri kimi təqdim olunur.

Qəhvəyi rəngli dəri gödəkçə, şokolad rəngli palto, karamel çalarlı çanta və ya pas rəngli trikotaj geyim qış qarderobunda uzun müddət istifadə ediləcək seçimlərdir.

Bu rənglərin üstünlüyü müxtəlif tonlarla asanlıqla uyğunlaşmasıdır. Məsələn, şokolad rəngini krem, bej, boz və tünd göy ilə birləşdirmək mümkündür.

Krem, süd və yumşaq ağ çalarları

Ağ rəng qış mövsümündə də öz aktuallığını qoruyur. Lakin bu dəfə yalnız parlaq ağ deyil, süd, fil sümüyü, krem və isti ağ çalarları da diqqət çəkir.

Pantone-un 2026–2027-ci il payız-qış rəng palitrasında Egret adlandırılan yumşaq, isti ağ rəng mövsümdən asılı olmayan əsas tonlardan biri kimi yer alır.

Krem rəngli palto, süd rəngli trikotaj dəst, açıq bej şalvar və ağ çəkmələr bir-birini tamamlayan zərif obraz yarada bilər.

Bu rənglər xüsusilə sadə və səliqəli geyim tərzini sevenlər üçün əlverişlidir. Bununla belə, qışda açıq rəngli geyim seçərkən materialın keyfiyyətinə və praktikliyinə də diqqət yetirmək lazımdır.

Bükülən və kəmərlı paltolar

Bədən xəttini vurğulayan, kəmərlə bağlanan paltolar da qış qarderobunda yer ala bilər. Bu modellər xüsusilə bel hissəsini ön plana çıxarır və geyimə daha zərif siluət verir.

Kəmərlı paltonu uzun çəkmələr, klassik şalvar və ya trikotaj donla birləşdirmək mümkündür.

Burada diqqət çəkən məqam rahatlıqla zərifliyin bir araya gəlməsidir. Geyim həm isti saxlamalı, həm də hərəkəti məhdudlaşdırmamalıdır.

Dəri geyimlər: qışın güclü tendensiyalarından biri

Dəri geyimlər 2026–2027-ci ilin payız-qış mövsümündə müxtəlif formalarda təqdim olunur. Qısa dəri gödəkçələr, uzun dəri paltolar, dəri əteklər və bütöv dəri obrazları bu istiqamətin əsas nümunələridir.

Vogue France mövsümün əsas tendensiyalarından biri kimi başdan-ayağa dəri görünüşünü də qeyd edir.

Dəri geyimlərin üstünlüyü onların müxtəlif üslublara uyğunlaşmasıdır. Məsələn, qəhvəyi dəri gödəkçə cins şalvarla gündəlik, qara dəri palto isə klassik şalvar və çəkmələrlə daha ciddi obraz yarada bilər.

Dəri əteklər də qış qarderobuna daxil edilə biləcək modellərdəndir. Onları qalın trikotaj sviter, uzunboğaz çəkmə və yun palto ilə birləşdirmək mümkündür.

Bununla belə, trendin bütün elementlərini eyni vaxtda istifadə etmək vacib deyil. Dəri gödəkçə və ya çanta kimi bir detal da

obrazı müasir göstərə bilər.

Şalvar və əteklərdə hansı modellər seçiləcək?

Qış geyimlərində alt hissənin seçimi ümumi obrazın görünüşünə ciddi təsir edir. 2026–2027-ci il kolleksiyalarında klassik şalvarlar, enli kəsimlər, zəngin teksturalı əteklər və gündəlik cins geyimlər diqqət çəkir.

Enli və düz kəsimli şalvarlar

Enli şalvarlar qış mövsümündə müxtəlif üslublarla birləşdirilə bilər. Xüsusilə yüksək belli, düz düşən və ayaqqabının üzərinə qədər uzanan modellər palto və penceklərlə uyğunlaşır.

Bu şalvarları bədənə oturan trikotaj üst geyimlə birləşdirmək siluətdə balans yaradır. Daha sərbəst obraz üçün isə enli sviter və uzun palto seçmək mümkündür.

Rəng baxımından qara, boz, tünd göy və qəhvəyi modellər gündəlik istifadə üçün əlverişlidir. Daha fərqli görünüş istəyənlər bordo və ya bənövşəyi şalvarlara üstünlük verə bilərlər.

Midi əteklər

Dizdən aşağı uzanan midi əteklər həm gündəlik, həm də daha zərif geyim tərzinə uyğunlaşdırıla bilər.

Trikotaj, yun qarışıqlı və dəri materialdan hazırlanan modellər qış üçün münasib seçimlərdir. Onları uzunboğaz çəkmə, qalın corab və isti palto ilə tamamlamaq mümkündür.

Əgər ətek həcmlidirsə, üst geyimi daha sadə seçmək, dar və ya düz kəsimli əteklərlə isə həcmi sviterlərdən istifadə etmək olar.

Məxmər və zəngin teksturalar

Bu mövsüm yalnız rəng deyil, material seçimi də əhəmiyyətlidir. Məxmər, naxışlı jakard, ipək qarışıqlı parçalar və bəzəkli teksturalar axşam geyimlərinə daha ifadəli görünüş qazandırır.

Who What Wear nəşrinin 2026-cı ilin payız tendensiyaları ilə bağlı təhlilində zəngin parçalar, bədii naxışlar və məxmər əteklər diqqətçəkən seçimlər arasında göstərilir.

Bu parçaları yalnız ziyafət geyimlərində istifadə etmək məcburi deyil. Məxmər ətəyi sadə sviterlə, naxışlı penceyi isə düz rəngli şalvarla birləşdirmək mümkündür.

Uzunboğaz çəkmələr

Dizdək və dizdən yuxarı uzanan çəkmələr 2026-cı ilin payız-qış podiumlarında diqqət çəkən modellərdəndir. Onlar midi əteklər, donlar və qısa əteklərlə birləşdirilə bilər.

Qara və tünd qəhvəyi çəkmələr universal seçimdir. Bordo və tünd yaşıl modellər isə daha fərqli obraz yaratmağa imkan verir.

Gündəlik istifadə üçün sürüşməyən altlıq, ayağı sıxmayan qəlib və hava şəraitinə uyğun material seçmək daha vacibdir.

Klassik və ikirəngli ayaqqabılar

Klassik ayaqqabılar da qış qarderobunda öz yerini qoruyur. İkirəngli modellər isə ənənəvi formaya fərqli görünüş qazandırır.

Who What Wear 2026-cı ilin payız üçün əsas seçimləri arasında ikirəngli klassik ayaqqabıları da qeyd edir.

Bu cür ayaqqabıları kostyum, düz şalvar və midi əteklərlə birləşdirmək mümkündür. Lakin soyuq və yağışlı havalarda açıq və nazik modellər əvəzinə qapalı, rahat ayaqqabılara üstünlük vermək məqsədəuyğundur.

Loferlər və qalın altlıqlı ayaqqabılar

Loferlər, qalın altlıqlı klassik ayaqqabılar və gündəlik dəri modellər payızdan qışa keçid dövründə istifadə üçün əlverişlidir.

Onları enli şalvar, cins, qalın corab və uzun palto ilə uyğunlaşdırmaq mümkündür. Bu seçimlər xüsusilə idman ayaqqabısından fərqli, lakin rahat üslub istəyənlər üçün münasibdir.

Çanta və aksesuarlarda hansı yeniliklər olacaq?

2026–2027-ci ilin payız-qış mövsümündə aksesuarlar sadəcə tamamlayıcı detal deyil, obrazın əsas hissələrindən biri kimi çıxış edir. Xüsusilə rəngli çantalar, iri broşlar, diqqətçəkən sırgılar və dəri detalları fərdi üslubu vurğulamağa imkan verir.

Bordo və qırmızı çantalar neytral rəngli geyimlərlə kontrast yaradır. Qara və boz paltoya əlavə edilən bordo çanta həm gündəlik, həm də işgüzar obrazda istifadə oluna bilər.

Broşlar klassik pencekləri, paltoları və sviterləri fərqləndirmək üçün uyğun aksesuardır. Xüsusilə iri və dekorativ modellər sadə geyimə yeni görünüş qazandırır.

İri sırgılar və nəzərəcarpan bəzəklər axşam geyimlərini tamamlamaq üçün əlverişlidir. Geyimin özü naxışlı və ya parlaqdırsa, aksesuarların sayını azaltmaq daha balanslı nəticə verir.

Şərf və əlcəklər isə həm funksional, həm də estetik əhəmiyyət daşıyır. Onları paltoun rənginə uyğun seçmək və ya əksinə, kontrast yaratmaq üçün istifadə etmək mümkündür.

Bu mövsüm aksesuar seçərkən hər detalı eyni rəngdə saxlamaq məcburi deyil. Bəzən bir fərqli çanta və ya broş bütün obrazı dəyişmək üçün kifayət edir.

Qış geyimlərində naxışlar və parçalar

Qış modasında diqqət yalnız düz rəngli geyimlərə yönəlmir. Damalı naxışlar, çiçək motivləri və zəngin teksturalar da müxtəlif formalarda təqdim olunur.

Nəticə: 2026–2027-ci ilin qış modasının əsas istiqaməti nə olacaq?

2026–2027-ci ilin payız-qış kolleksiyalarının təhlili göstərir ki, mövsümün əsas xüsusiyyəti klassik geyimlərin daha ifadəli rənglər, zəngin teksturalar və fərqli siluətlərlə yenilənməsidir. Uzun paltolar, süni xəzli üst geyimlər, dəri parçalar, enli şalvarlar, trikotaj donlar və diqqətçəkən aksesuarlar bu istiqamətin əsas elementlərindəndir.

Rəng seçimində isə bənövşəyi, qırmızı, bordo, pas rəngi, qəhvəyi, boz və krem tonları xüsusi diqqət çəkir. Parlaq rənglərdən istifadə etmək istəməyənlər neytral qarderoblarını bir neçə fərqli aksesuarla yeniləyə bilərlər.

Ən vacib məqam budur ki, dəbdə olan hər şeyi almaq yox, bir-biri ilə uyğunlaşan və uzun müddət istifadə edilə bilən geyimlər seçmək daha məqsədəuyğundur. Keyfiyyətli palto, rahat ayaqqabı, bir neçə universal geyim və mövsümlər rənglərindən seçilmiş aksesuarlar həm müasir, həm də praktik qış qarderobu yaratmaq üçün kifayət edə bilər.

Ayşən Vəli

“SEPAH”ın Oktay Saralla əlaqələri hansı səviyyədədir?

Dost, qardaş hesab etdiyimiz və hər zaman “Bir millət iki dövlət” olaraq qürurla dilə gətirdiyimiz Türkiyə siyasi dairələrində və media orqanlarında Azərbaycanla bağlı qərəzli, böhtan xarakterli məlumatların yayılması üzücü hal kimi qiymətləndirilir. Çünki fars-molla rejiminin yaramaz məxluqlarının ölkəmizə qarşı informasiya müharibəsini gücləndirdiyi və “desantlar”ı vasitəsi ilə məktəblərin önündə müəllim və şagirdlərlə qarşıdurma yaratmağa çalışdığı bir vaxtda Türkiyənin vəzifə mənsuqlarının və media orqanlarının dezinformasiya “məhsullar”ından geninə boluna istifadə etmələri qardaş adına ləkə, dost və müttəfiq hesab etdiyimiz ali dayərlərə ləkədir.

aksiyanın təşkilatçısı fars-molla rejiminin Ərdəbildən olan əlil mollası Amulundan göstəriş alıblar. Bir qədər də araşdırmaları dərinləşdirdikdə üzə çıxan fakt ondan ibarət oldu ki, İstanbulda Azərbaycan konsulluğu qarşısında təşkil edilən aksiyanın informasiya dəstəkçisi “SEPAH” terror təşkilatı

söhbətlə aparılıb. Məhz bu söhbətlərdən və müəyyən məsələlərdə razılaşmalardan sonra fars-molla rejiminin İstanbulda dayaq məntəqəsi yaradılıb. Hazırda həmin məntəqə mədəniyyət, elm məsələləri üzrə fəaliyyət göstərdiyi iddia olunsa da, əslində fəaliyyətin əsas istiqamətini Tehran rejimindən gələn pozucu

rinse işinə yaraya bilərdi. Güc forması ilə istəklərini yerinə yetirə, tələblərinin icrasına nail ola bilərdilər. Ancaq indiki, dövr də bu vasitə işlərinə yaraya bilməz. Azərbaycan müasir dünyanın aparıcı güc mərkəzlərindən, iqtisadi, sosial, hərbi sahədə böyük uğurlara imza atan dövlətlərdəndir. Azərbaycan xalqı böyük və əzəmətli xalqdır. Bunla belə Türkiyənin müəyyən dairələrinin ölkəmizin iç məsələlərinə burunlarını soxmalarına qəzəb nümayiş etdirməkdə tərəddüdlər edər. Ən azı ona görə ki, Türkiyə Azərbaycanın ən yaxın qardaşı, ən düzgün sırdaşı, nəhayət ən etibarlı tərəfdaşı və müttəfiqidir. Sadəcə o məxluqlara anladılır ki, Azərbaycanla Türkiyə “Bir millət iki dövlət” olsaq da hər bir dövlətin öz daxili siyasəti və fərqli fəaliyyət istiqamətləri mövcuddur. Digər tərəfdən Azərbaycan nazirlər kabinetin Ümumtəhsil müəssisələrində tətbiq etdiyi vahid geyim formasına dair qaydalar sosial bərabərliyin təmin olunmasına, dünyəvilik prinsiplərinin qorunmasına, qanunun aliliyinin təmin olunmasına xidmət edir. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 7-ci maddəsinə əsasən ölkəmiz dünyəvi dövlətdir. Belə bir qanunvericilik Türkiyənin Ana yasında və digər qanunvericilik aktlarında əks olunub. Türkiyədə əhalidə qəbul edilən qanunlara əməl edilməsi tələb olunur. Cızığından çıxanlar, qanunlara qarşı hörmətsizlik edənlər ciddi şəkildə cəzalandırılır. Azərbaycanda azad, demokratik, dünyəvi dövlət olaraq dünyəvi təhsil sisteminin uşaqlar tərəfindən mənimsəməsinə çalışır. Bu kimi reallığı Türkiyə Prezidentinin baş müşaviri Oktay Saral və hakim Ədalət və İnkişaf Partiyasının (AKP) deputatları qanmırlarsa, ən azı anlamırlarsa, deməli, onların ciddi qüsurları, əsaslı problemləri var.

i.ƏLİYEV

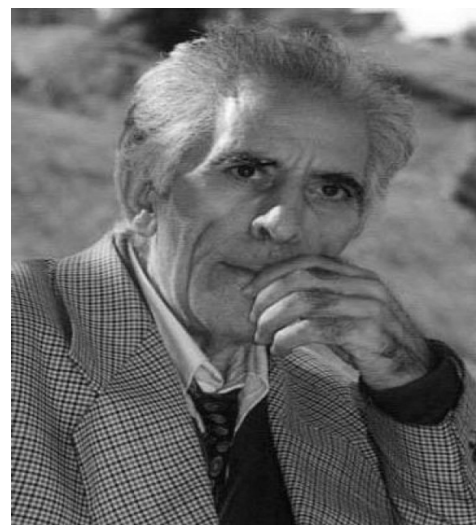
Mən özüm bilmirəm nəçiyəm, nəyəm...

Tikdiyim bu daxma, hördüyüm budur. Odası təptəzə, odu köhnəyən; Əlimdən bu gəlir, gördüyüm budur

– deyirdi Məmməd Araz. Xeyr, bu, şairin illərlə yazıb-yaratdıqlarını, Azərbaycan ədəbi mühitində fəaliyyətini kiçiltməsi deyildi, insanlığın zirvəsində dayanan bir Vətən oğlunun təvazökarlığı idi. Onun özü-özünü tərifi ehtiyacı da yox idi. Çünki qiyməti verilmiş, dəyəri bilinmişdi.

Ədəbi-bədii irsimizin kamil bilicisi, milli poeziyamızın, xüsusilə də Məmməd Araz yaradıcılığının vurğunu olan Ulu Öndər Heydər Əliyev xalq şairinə “Xalq şairi Məmməd Araz dövrümüzün sənət zirvəsində durur” kimi yüksək qiymət vermişdir. Ümummilli Liderin qayğısı ilə Xalq şairi Məmməd Araz hələ sağlığında Azərbaycanın Əməkdar mədəniyyət işçisi, Əməkdar incəsənət xadimi, Xalq şairi adlarına layiq görülmüş, dövlət mükafatı almış, “İstiqlal” ordeni ilə təltif edilmişdi. Bu görkəmli söz ustasının bu gün də xatirəsi əziz tutulur.

Bu dəyərli fikirləri isə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin Məmməd Arazın 80 illik yubileyinin ke-çirilməsi –haqqında 2013-cü il 27 sentyabr tarixli Sərəncamından oxuyuruq: “Vətənpərvərlik duyğuları ilə zəngin Məmməd Araz yaradıcılığı Azərbaycan poeziyasının parlaq səhifələrindən

dən birini təşkil edir. Şairin yüksək bədii-fəlsəfi ümumiləşdirmələrlə səciyyələnən, lakonik deyim tərzinə malik dərin ictimai məzmunlu lirikası gücünü Vətən təbiətinin gözəlliklərindən, böyük tarixi keçmişimizin və milli ədəbi fikrin tükənməz xəzinəsindən almışdır”.

Dövlət tərəfindən Şahbuz rayonunun Nursu kəndində Məmməd Arazın ev-muzeyinin yaradılması isə hər daşının altında Məmməd Araz yaşayan Naxçıvanda şairin ömür yoluna verilən yüksək qiymət oldu. 2014-cü ilin 1 dekabrında – şairin anım

gündündə açılan muzey bir zamanlar “Bəlkə bu yerlərə bir də gəlmədim, duman salamat qal, dağ salamat qal”, – deyən Xalq şairini bütün ruhu ilə Nursuya – daim xeyallarında yaşatdığı doğma Naxçıvanına qayıtdı. Bu muzey yüz illərin çinarına bərabərdir. Çünki onun bünövrəsinə tək nəslinin deyil, bütövlükdə, Azərbaycan poeziyasının Xan Çınarı köklənib. Bu muzeyə – uşaqlığının və gəncliyinin ən xoş anlarının, əlyazmalarının, kitablarının, onun haqqında xatirələrin, təltiflərin əbədiləşdiyi bu ünvana illərdir ki, yüzlərlə məmmədsevər üz tutur, böyük şairi

anır. Həm də dövlətimizin insanlara verdiyi dəyərin şahidi olurlar.

Böyük şairimiz Məmməd Arazdan söz düşəndə öncə insanın nəzərində əsl vətəndaş, sonra poeziya vurğunu bir şair canlanır. Ömrünü Vətəni, xalqı üçün yaşayan, onu şam kimi əridərək Vətənin daşı olmağı özünə fəxr saydı Məmməd Araz. Onun bən-zərsiz Vətən sevgisi bir arzu, bir istəklə:

Vətən mənə oğul desə, nə dərdim?!

Mamır olub, qayasında bitərdim,

– misraları ilə başlayıb,

Azərbaycan – mayası nur, qayəsi nur ki...

Hər daşından alov dilli ox ola bilər.

“Azərbaycan” deyiləndə ayağa dur ki,

Ana yurdun üreynə toxuna bilər.

və yaxud:

Nə yatmısan, qoca vulkan, səninləyəm!

Ayağa dur, Azərbaycan, səninləyəm!

Səndən qeyri biz hər şeyi bölə bilirik!

Səndən qeyri biz hamımız ölə bilirik!

– kimi misralarla milyonlarla insanı

Azərbaycanın milli istiqlaliyyətinə, ərazi bütövlüyünə, ümumilikdə isə Vətən sevgisinə çağırışı ilə tamamlanır. Çünki Məmməd Araz istiqlaliyyətimiz uğrunda qılıncı qələmi ilə əvəz edən əbədiyaşar sənətkarlarımızdan biri idi.

Sən bilməsən də kimsən, nəçisən, xalqın bilir, Məmməd Araz, sən kimsən, nəçisən. Qəlblərdə ucaldığın mənəvi abidə ilə, sənə olan sevgi ilə, dillərdən düşməyən ölməz, həmişəyaşar əsərlərinlə, sən, daim bizimləsən! Sənin əbədi ünvanın xalqın qəlbidir...

Mətanət Məmmədova

Azərbaycan suveren dövlətdir və buna görə də, dövlətimizin öz vətəndaşları ilə bağlı yarana biləcək hər hansı məsələ, mahiyyət etibarilə, dövlətin daxili işidir. Hər hansı bir ölkənin dövlət rəhbərliyinin Azərbaycanın daxili məsələlərinə qarışmaq istəyi və niyyəti ola bilməz. Lakin son günlər baş verən hadisələrdən aydındır ki, hazırda olduqca fəal olan müəyyən qruplar bu məsələni dost və qonşu ölkələr arasında bir mübahisə mövzuna çevirməyə çalışırlar. Xüsusilə də Türkiyə ilə Azərbaycan arasında nifaq salmağa çalışan bəlli bir kütlə aktivdir.

Maraqlıdır, bu dezinformasiya mənbələri nəyə nail olmağa çalışırlar? İlk növbədə, onlar hicab məsələsi uğrunda mübarizəni öz siyasi ritorikasının lehinə çevirməyə çalışırlar. Cəhdlər tamamilə əbəsdır, çünki Türkiyə və Azərbaycanın dövlətçilik ənənəsi bir-biri ilə sülh və qardaşlıq münasibətləri zəminində tənzimlənir, hər iki ölkə mövcud əlaqələri qoruyub saxlamaq baxımından dərin təcrübəyə və yüksək bacarığa malikdir. Ölkələrimiz arasındakı qardaşlıq münasibətləri bir-birinin daxili işinə, yürütdüyü siyasətə qarışmadan davam etdirilir.

Məsələnin görünən bir tərəfi var: dini inanclar və şəxsi seçimlər üzərindən cəmiyyət daxilində qarşıdurma yaratmaq cəhdləri və iki ölkə arasına nifaq toxumları ekmək istəyi. Hicab məsələsi həssas mövzudur və bu həssaslıqdan istifadə edərək ictimai rəyi yönləndirməyə çalışan qüvvələrin mövcudluğu diqqətdən kənarda qalmamalıdır. Dini dəyərlərə hörmətlə yanaş-

maqla dövlətin hüquqi prinsiplərinə hörmət etmək bir-birinə zidd anlayışlar deyil. Əksinə, sağlam cəmiyyət məhz bu iki prinsipin qarşılıqlı anlaşma şəraitində qorunmasına əsaslanır. Azərbaycan tarixən öz torpaqlarında müxtəlif dinlərin nümayəndələrini sülh və qardaşlıq şəraitində yaşamasını təmin edib. Milli və dini tolerantlığımız bu

Öz rəsmi saytında yazılan məlumata görə tədbirlər "Köklü Değişim" hərəkatının çağırışı ilə təşkil olunub. Azərbaycan təhsil ocaqlarında vahid forma məsələsini Türkiyə cəmiyyətinə qərəzli formada ötürən ilk media qurumu "Köklü Değişim Medya" da bu təşkilata məxsusdur. "Köklü Değişim" Türkiyədə fəaliyyət göstərən,

**Azərbaycan Respublikası
Media və Yayım Şurası**

Yazı Azərbaycan Respublikasının Media və Yayım Şurasının maliyyə dəstəyi ilə "ictimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

qaldırılmasını nəzərdə tutur. "Köklü Değişim" platforması dünyəvi siyasi sistemi tənqid edir və dövlət idarəciliyində İslam qaydalarının tətbiqini müdafiə edir.

Bəzi məlumatlara görə "Köklü

hansı dini və ya ideoloji mövqenin başqa dövlətə təzyiq göstərmək üçün vasitəyə çevrilməsinin də qarşısı alınmalıdır. Xüsusilə diplomatik nümayəndəliklər qarşısında keçirilən aksiyaların informasiya kampaniyaları ilə müşayiət olunması, insanların qulaqdan-qulağa ötürülən informasiyalara etibar edərək dezinformasiya yayması hadisələrin mahiyyətini daha dərinləndirən araşdırmağı zəruri edir.

Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı münasibətlər ayrı-ayrı siyasi qrupların ritorikasından daha geniş tarixi, mədəni və strateji əsaslara söykənir. Bu münasibətləri qorumaq üçün tərəflər arasında fikir ayrılıqlarının emosional çağırışlarla deyil, qarşılıqlı hörmət, diplomatik dialoq və dövlətlərin suverenliyinə ehtiram prinsipləri əsasında qorunur. Hər iki ölkənin başçısı qarşılıqlı münasibətləri ən yüksək formada qoruyur və qitmətləndirir. Nəticə etibarilə, bəzi qüvvələr məktəblilərin vahid geyim tətbiqini fərqli iqamətlərə çəkməyə, ölkədə qarşıdurma yaratmağa çalışırlar. Hicab məsələsi ətrafında yaranmış mübahisələr, Türkiyədə keçirilən aksiyalar bunu bir daha təsdiq edir.

Lalə Mehralı

Türkiyədəki aksiyalar: Rəşidi xilafəti, islami həll və dünyəviliyə nifrət

baxımdan bütün dünyaya örnekdir.

Digər tərəfdən, bəzi qüvvələr vahid məktəbli forması tətbiqinin normal həyatda hicab bağlama qadağası ilə nəticələnməsinə dair əsilsiz informasiyalar yayır. Həm bu məlumatları yayan mənbələr, həm də Ankara və İstanbulda Azərbaycan diplomatik nümayəndəlikləri qarşısında keçirilən aksiyaların informasiya mənbələri diqqətlə araşdırılmalıdır. Məlumatın ilk qaynağı hadisələrin hansı yönə inkişaf etdiyini hesablayaraq addım atır. Bəzi məlumatlara görə, Ankaradakı aksiya görüntülərini ilk yayan platformanın Hizb ut-Tahrir təşkilatı ilə əlaqəli olduğu bildirilir.

İslamın yalnız dini deyil, həm də siyasi və ictimai sistem kimi tətbiqini müdafiə edən islamçı platformadır. Təşkilatın fəaliyyəti jurnal nəşri, internet mediası, ictimai bəyanatlar, konfranslar və aksiyalarla əhatə edir. Platforma özünü İslam düşüncəsinin cəmiyyətdə yayılmasına və İslami həllərin təbliğinə həsr etdiyini bildirir.

Təşkilatın ideologiyası və əsas məqsədləri xilafət ideyasıdır. Rəsmi nəşri olan "Köklü Değişim Dergisi"nin açıqlamasına görə, məqsədi müsəlmanları vahid dövlət quruluşu - Rəşidi xilafəti altında birləşdirməkdir. Bu yanaşma mövcud dövlətlərin sərhədlərinin aradan

Değişim Medya" və "Köklü Değişim Dergisi"nin Hizb-ut-Tahrir Türkiyə təmsilçiliyi ilə əlaqəli olduğunu bildirir. Təşkilatın öz nəşrlərində də Hizb-ut-Tahrirə açıq istinadlar var. Hizb-ut-Tahrir 1953-cü ildə Qüdsdə yaradılmış, məqsədi müsəlman ölkələrində mövcud siyasi sistemin əvəzinə vahid İslam dövləti - xilafət qurmaq olan beynəlxalq islamçı siyasi təşkilatdır. Təşkilatın adı ərəb dilindən tərcümədə "Qurtuluş Partiyası" mənasını verir.

Ümumiyyətlə, məsələnin narahətədgici tərəfi dini həssaslığın siyasi təsir vasitəsinə çevrilməsi ehtimalıdır. İnsanların dini inanclarına hörmət edilməli olduğu kimi, hər

Azərbaycan–Kamboca münasibətləri: qarşılıqlı etimad və əməkdaşlığın yeni perspektivləri

plana çəkildi. Bu məqamlar Azərbaycan–Kamboca münasibətlərinin yalnız ikitərəfli əməkdaşlıq çərçivəsində deyil, həm də beynəlxalq münasibətlər sisteminə qarşılıqlı maraqlara əsaslanan tərəfdaşlıq kimi inkişaf etdiyini göstərir.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, Qoşulmama Hərəkatı və Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirə çərçivəsində mövcud olan siyasi təmaslar iki ölkənin beynəlxalq gündəlikdə yer alan məsələlər üzrə fikir mübadiləsi aparmasına və qarşılıqlı dəstək nümayiş etdirməsinə imkan yaradır. Prezident İlham Əliyevin bəyanatında vurğulandığı kimi, Azərbaycan və Kamboca beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində bir-birini dəstəkləyir, eyni zamanda ikitərəfli münasibətlərin daha da intensivləşdirilməsi istiqamətində ortaq mövqə nümayiş etdirirlər. Bu yanaşma diplomatik əlaqələrin möhkəmləndirilməsi ilə yanaşı, beynəlxalq məsələlərə dair qarşılıqlı anlaşmanın dərinləşdirilməsi baxımından da əhəmiyyətlidir. Azərbaycan–Kamboca münasibətlərinin gələcək inkişafında iqtisadi əməkdaşlıq xüsusi yer tutur. Hər iki ölkənin mövcud potensialından daha səmərəli istifadə edilməsi, ticarət dövriyyəsinin artırılması və qarşılıqlı investisiyaların təşviqi üçün geniş imkanlar mövcuddur. Bununla belə, ölkələr arasında ticarət dövriyyəsinin hazırda aşağı səviyyədə olması iqtisadi münasibətlərin daha sistemli və məqsədyönlü şəkildə inkişaf etdirilməsinin zəruriliyini ortaya qoyur.

Prezident İlham Əliyev bəyanatında ticarət və investisiya sahələrində əməkdaşlığın praktiki istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsinin vacibliyini qeyd edib. Bu məqsədlə birgə işçi qrupunun yaradılması iqtisadi

münasibətlərin inkişafı istiqamətində atılan mühüm addımlardan biridir. Belə bir mexanizm iki ölkənin biznes mühitini, iqtisadi prioritetlərini və qarşılıqlı investisiya imkanlarını daha yaxından öyrənməyə, konkret əməkdaşlıq layihələrini müəyyənləşdirməyə və mövcud çətinliklərin aradan qaldırılmasına kömək edə bilər.

Dövlət başçısının diqqətə çatdırdığı məsələlərdən biri də coğrafi məsafənin və məlumat çatışmazlığının iqtisadi əlaqələrin genişlənməsinə təsiridir. Müasir kommunikasiya vasitələrinin, rəqəmsal platformaların və beynəlxalq biznes şəbəkələrinin inkişaf etdiyi bir dövrdə məsafə iqtisadi tərəfdaşlıq üçün həlledici maneə hesab edilə bilməz. Əsas məsələ tərəflərin bir-birinin bazarları, istehsal imkanları, investisiya mühiti və iqtisadi prioritetləri barədə ətraflı məlumata malik olmasıdır. İqtisadi əməkdaşlığın genişləndirilməsi ilə yanaşı, təhsil, turizm və digər humanitar sahələrdə əlaqələrin inkişafı da iki ölkə arasında münasibətlərin daha möhkəm təməl üzərində qurulmasına imkan verir. Dövlətlər arasında münasibətlərin davamlı xarakter alması yalnız siyasi və iqtisadi əməkdaşlıqdan deyil, həm də xalqlar arasında qarşılıqlı anlaşmanın gücləndirilməsindən asılıdır. Bu baxımdan təhsil və mədəniyyət sahələrində əlaqələrin genişləndirilməsi Azərbaycan–Kamboca münasibətlərinin gələcək inkişafında mühüm rol oynaya bilər.

Azərbaycanın dövlət idarəciliyi sahəsində əldə etdiyi mühüm nailiyyətlərdən biri vətəndaşlara göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, şəffaflığın təmin olunması və inzibati prosedurların sadələşdirilməsi istiqamətində həyata keçirilən

islahatlardır. Bu baxımdan "ASAN xidmət" modeli ölkəmizin innovativ idarəçilik təcrübəsinin mühüm nümunələrindən biri kimi çıxış edir. Prezident İlham Əliyevin bəyanatında bu sistemin Kambocada da maraqlı doğurması xüsusi qeyd olunub. Öz səmərəliliyini sübut etmiş və Azərbaycan cəmiyyətində yüksək müsbət qiymətləndirmə qazanmış bu model bir sıra dost ölkələrdə də tətbiq edilir.

İki ölkə arasında əməkdaşlığın diqqət çəkən digər istiqaməti mina problemi ilə mübarizədir. Həm Azərbaycan, həm də Kamboca minaların yaratdığı təhlükələrlə üzləşmiş dövlətlərdir. Bu ümumi təcrübə minə təhlükəsinin aradan qaldırılması sahəsində bilik və təcrübə mübadiləsinə, mütəxəssislərin hazırlanmasını və praktiki əməkdaşlığın genişləndirilməsini zəruri edir. Bu baxımdan minə təhlükəsi ilə mübarizə yalnız təhlükəsizlik tədbirlərinin həyata keçirilməsi deyil, həm də insanların həyatının qorunması, sosial-iqtisadi inkişafın təmin olunması və münasibətdən zərər çəkmiş ərazilərdə normal yaşayış şəraitinin bərpası məsələsidir. Prezident İlham Əliyevin bəyanatında təcrübə, bilik və praktiki bacarıqların mübadiləsinin, eləcə də təlimlərin keçirilməsinin vacibliyi xüsusi vurğulanıb. Bu yanaşma Azərbaycan və Kamboca arasında humanitar təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi üçün əhəmiyyətli əsas yaradır.

Mövcud siyasi iradənin, qarşılıqlı etimadın və iqtisadi əməkdaşlıq imkanlarının ardıcıl şəkildə inkişaf etdirilməsi Azərbaycan–Kamboca münasibətlərinin gələcəkdə daha geniş məzmun qazanmasına şərait yarada bilər. İkitərəfli əlaqələrin yeni sahələrlə zənginləşdirilməsi, biznes dairələri arasında təmasların artırılması və humanitar əməkdaşlığın genişləndirilməsi hər iki ölkənin maraqlarına uyğun nəticələrin əldə olunmasına xidmət edəcəkdir.

Ana olmaq üçün ən doğru yaş hansıdır?

Ana olmaq hər bir qadının həyatında mühüm qərarlardan biridir. Lakin bu qərarın nə zaman verilməsi ilə bağlı vahid yanaşma yoxdur. Bəzi qadınlar iyirmili yaşlarında ana olmağa üstünlük verir, digərləri təhsilini başa vurmağı, karyerasını qurmağı və maddi sabitliyini təmin etməyi gözləyir.

Bioloji imkanlar və sağlamlıq riskləri

Sonrakı yaşlarda ana olmaq istəyən qadınların sayı da artır. Bəs tibbi baxımdan ana olmaq üçün ən əlverişli yaş hansıdır? Erken yaşda hamiləlik daha sağlam nəticələrə yol açır, yoxsa qadının həyat təcrübəsinin artması və psixoloji cəhətdən yetkinləşməsi daha vacibdir?

SİA mövzu ilə bağlı araşdırma edib.

Əslində, bu suala cavab verərkən iki mühüm məqamı fərqləndirmək lazımdır: qadının bioloji baxımdan hamilə qalmaq imkanları və analığa fiziki, psixoloji və sosial hazırlığı. Çünki hamiləlik yalnız uşağın dünyaya gətirilməsi deyil, həm də qadının sağlamlığını, ailə münasibətlərini, həyat tərzini və gələcək planlarını əhatə edən uzunmüddətli məsuliyyətdir.

Bioloji baxımdan ən əlverişli dövr hansıdır?

Tibbi məlumatlara əsasən, qadınların reproduktiv imkanlarının ən yüksək olduğu dövr gec yeniyetməlik yaşlarından iyirmili yaşların sonunadək olan mərhələdir. Yaş artdıqca hamilə qalma ehtimalı tədricən azalır. Bu azalma 30 yaşdan sonra daha nəzərəçarpan olur, 35 yaşdan etibarən isə proses sürətlənir. 40 yaşa yaxın təbii yolla hamilə qalma ehtimalı daha da aşağı düşür.

Amerika Mamalıq və Ginekoloqlar Kollecinin (ACOG) məlumatına görə, sağlam cütlüklərdə qadının 20-li yaşlarında və 30 yaşlarının əvvəlində bir menstrual dövr ərzində hamilə qalma ehtimalı təxminən 25–30 faizdir. 40 yaşda bu göstərici bir menstrual dövr üçün 10 faizdən aşağı düşə bilər. Bununla belə, bu rəqəmlər ümumi göstəricilərdir və konkret qadının hamilə qalma ehtimalını dəqiq müəyyənləşdirmir. Fərdi nəticələr həm qadının, həm də kişinin sağlamlığından və digər amillərdən asılıdır.

Yaş artdıqca reproduktiv imkanların azalmasının əsas səbəblərindən biri yumurtalıqlardakı yumurta hüceyrələrinin sayının və keyfiyyətinin dəyişməsidir. Qadınlar doğulduqları andan etibarən müəyyən yumurta hüceyrəsi ehtiyatına malik olurlar. İllər keçdikcə bu ehtiyat azalır, qalan hüceyrələrdə xromosom dəyişikliklərinin baş vermə ehtimalı isə artır.

Bu səbəbdən ana olmağı planlaşdıran qadının yalnız hazırkı sağlamlıq vəziyyətini deyil, yaş faktorunu da nəzərə alması vacib-

dir. Bununla belə, yaş reproduktiv sağlamlığa təsir edən yeganə amil deyil. Hormonal pozuntular, endometrioz, uşaqlıqla bağlı bəzi problemlər, çəki dəyişiklikləri və digər sağlamlıq vəziyyətləri də hamilə qalmaq imkanlarına təsir göstərə bilər.

Mənbə: ACOG — “Having a Baby After Age 35: How Aging Affects Fertility and Pregnancy”.

20–29 yaş: Hamiləlik üçün əlverişli bioloji dövr

İyirmili yaşlar qadınların reproduktiv imkanlarının yüksək olduğu dövr hesab edilir. Bu yaşlarda yumurta hüceyrələrinin keyfiyyəti, ümumilikdə, daha əlverişli olur və yaşla əlaqəli bəzi hamiləlik riskləri nisbətən aşağı səviyyədə qalır.

Bu dövrdə hamilə qalma ehtimalı daha yüksək olsa da, bu, hər bir qadının problemsiz hamiləlik keçirəcəyi və ya mütləq sağlam uşaq dünyaya gətirəcəyi demək deyil. Reproduktiv sağlamlıq, xroniki xəstəliklər, həyat tərzı və hamiləliyə hazırlıq nəticəyə təsir edən əsas amillər sırasındadır. Digər tərəfdən, iyirmili yaşlarda ana olmaq qadının həyat təcrübəsinin, maddi imkanlarının və emosional hazırlığının artıq formalaşdığı mənasına gəlmir. Bəzi qadınlar bu yaşlarda analığa tam hazır olur, digərləri isə təhsil, karyera və şəxsi inkişaf baxımından özlərini hələ hazırlıq mərhələsində hiss edirlər.

Deməli, bioloji baxımdan əlverişli dövrdə olmaq qadının mütləq həmin yaşlarda ana olmalı olduğu anlamına gəlmir. Qərar verərkən həm sağlamlıq, həm də şəxsi həyat şəraiti nəzərə alınmalıdır.

30–34 yaş: ana olmaq üçün gecikmiş dövr deyil

Cəmiyyətdə bəzən 30 yaşdan sonra ana olmağın gecikmiş qərar olduğu düşünülür. Halbuki bu yanaşma tibbi baxımdan düzgün deyil. 30–34 yaş aralığında bir çox qadın təbii yolla hamilə qala və sağlam uşaq dünyaya gətirə bilər. Bu yaşlarda qadınların bir qismi artıq təhsilini başa vurmuş, peşəkar fəaliyyətində müəyyən mövqə qazanmış və ailə həyatını daha sabit şəkildə qurmuş olur. Həyat təcrübəsi və məsuliyyət bölgüsü də analığa uyğunlaşmağa kömək edə bilər.

Bununla yanaşı, 30 yaşdan sonra reproduktiv imkanların tədricən azaldığını nəzərə almaq lazımdır. Hamilə qalma bəzi qadınlarda daha uzun çəkə bilər. Buna görə də

uşaq sahibi olmağı planlaşdıran qadınların sağlamlıqlarını əvvəlcədən qiymətləndirmələri və mümkün risklər barədə həkimlə məsləhətləşmələri məqsədəuyğundur. Əsas məqam budur ki, 30 yaş qadının ana olmaq imkanlarının bitdiyi sərhəd deyil. Bu yaşdan sonra da sağlam hamiləlik mümkündür. Sadəcə, yaş artdıqca fərdi sağlamlıq vəziyyətinə daha diqqətlə yanaşmaq vacibdir.

35 yaşdan sonra hamiləlik: risklər nə qədər artır?

35 yaşdan sonra hamiləlik tibbdə daha diqqətli müşahidə tələb edən vəziyyətlərdən biri kimi qiymətləndirilir. Bunun səbəbi həmin yaşdan etibarən bəzi risklərin artmasıdır. Lakin 35 yaşın xüsusi sərhəd kimi qəbul edilməsi o demək deyil ki, qadın həmin yaşa çatana kimi hamiləlik təhlükəli olur. ACOG-un məlumatlarına görə, yaş artdıqca hamiləlik dövründə gestasion diabet, yüksək qan təzyiqi, preeklampsiya, vaxtından əvvəl doğuş və qeysəriyyə əməliyyatına ehtiyac kimi risklərin ehtimalı arta bilər. Düşük və bəzi xromosom anomaliyalarının yaranma ehtimalı da yaşla yüksəlir.

Bu risklər bütün qadınlarda eyni səviyyədə deyil. Məsələn, 36 yaşında olan, xroniki xəstəliyi olmayan və sağlam həyat tərzı keçirən qadınla eyni yaşda olub yüksək qan təzyiqi və ya diabeti olan qadının hamiləlik riskləri fərqlənə bilər.

Məhz buna görə hamiləliyin planlaşdırılması zamanı yalnız yaş göstəricisinə əsaslanmaq düzgün deyil. Qadının ümumi sağlamlıq vəziyyəti, əvvəlki hamiləlikləri, istifadə etdiyi dərmanlar və digər fərdi xüsusiyyətləri də nəzərə alınmalıdır. 35 yaşdan sonra ana olmaq istəyən qadınlar üçün hamiləlikdən əvvəl həkim müayinəsi, hamiləlik dövründə müntəzəm prenatal nəzarət və tövsiyə olunan müayinələrin vaxtında aparılması xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Mənbə: ACOG — “Pregnancy at Age 35 Years or Older”.

40 yaşdan sonra ana olmaq mümkündürmü?

Bəli, 40 yaşdan sonra da ana olmaq mümkündür. Bu yaşda təbii yolla hamilə qalan və sağlam uşaq dünyaya gətirən qadınlar var. Lakin belə hamiləliklərdə reproduktiv imkanların azalması və bəzi tibbi risklərin yüksəlməsi nəzərə alınmalıdır.

40 yaşdan sonra yumurta hüceyrələrinin sayı və keyfiyyəti daha çox azaldığından hamilə qalma ehtimalı aşağı düşür. Hamiləlik baş verdikdə isə düşük, xromosom anomaliyaları, gestasion diabet və yüksək qan təzyiqi kimi problemlərin ehtimalı arta bilər. Bu yaşda hamiləliyi planlaşdıran qadınların uzun müddət gözləmədən ginekoloqa müraciət etməsi tövsiyə olunur. Həkim reproduktiv sağlamlığı qiymətləndirərək uyğun müayinələr və mümkün addımları müəyyən edə bilər.

Sonsuzluqla bağlı müayinə üçün də yaş mühüm meyardır. ACOG 35 yaşdan yuxarı qadınlara müntəzəm qorunmasız cinsi əlaqəyə baxmayaraq altı ay ərzində hamiləlik baş vermədikdə müayinəyə başlamağı tövsiyə edir. 40 yaşdan yuxarı qadınlarda isə hamiləlik cəhdlərinə başlamazdan əvvəl həkimlə məsləhətləşmək məqsədəuyğundur. Burada vacib olan qadınların yaşlarına görə qorxutmaq deyil, onların vaxtında düzgün tibbi məlumat almasını təmin etməkdir.

Ana olmaq üçün yalnız bioloji yaş kifayət edirmi?

Ana olmaq üçün ən doğru yaş müzakirə edilərkən diqqət yalnız yumurta hüceyrələrinin keyfiyyətinə və hamiləlik ehtimalına yönəldilməməlidir. Çünki analıq uzunmüddətli fiziki, emosional və sosial məsuliyyət tələb edir.

Uşağın dünyaya gəlməsi ailənin gündəlik həyatını, yuxu rejimini, maddi xərclərini, valideynlərin iş həyatını və şəxsi münasibətlərini dəyişə bilər. Buna görə də qadının və ailənin bu məsuliyyətə nə dərəcədə hazır olması da mühüm əhəmiyyət daşıyır. Psixoloji hazırlıq dedikdə hər bir qadının bütün çətinliklərə əvvəlcədən hazır olması nəzərdə tutulmur. Əsas məsələ uşağa qayğı göstərmək məsuliyyətini qəbul etmək, çətinliklərə qarşılaşdıqda dəstək ala bilmək və yeni həyat şəraitinə uyğunlaşmağa hazır olmaqdır.

İlk dəfə ana olmaqla ikinci dəfə ana olmaq arasında fərq varmı?

Ana olmaq üçün yaş müzakirə edilərkən qadının ilk dəfə, yoxsa ikinci və ya üçüncü dəfə ana olması da nəzərə alınmalıdır. Lakin əvvəlki hamiləliyin olması növbəti hamiləliyin mütləq problemsiz keçəcəyinə zəmanət vermir. Əvvəlki hamiləlik və doğuş zamanı yaranmış ağırlaşmalar, doğuş üsulu, ananın sağalma vəziyyəti və mövcud xəstəliklər növbəti hamiləliyin planlaşdırılmasına təsir göstərə bilər.

Xüsusilə qeysəriyyə əməliyyatı keçirən qadınlar növbəti hamiləlikdən əvvəl həkimlə məsləhətləşməlidirlər. Hamiləliklər arasında uyğun intervalın seçilməsi ananın bərpası və növbəti hamiləliyin təhlükəsizliyi baxımından vacibdir. Bu interval qadının əvvəlki doğuşunun xüsusiyyətlərinə və sağlamlıq vəziyyətinə əsasən müəyyənləşdirilməlidir. Deməli, ikinci dəfə ana olmaq istəyən qadın üçün də yalnız yaş göstəricisinə əsaslanmaq kifayət deyil. Əvvəlki hamiləliyin gedişi və orqanizmin bərpə vəziyyəti də qiymətləndirilməlidir.

Hamiləliyə hazırlaşarkən nələrə diqqət edilməlidir?

Ana olmağı planlaşdıran qadınların hamiləlikdən əvvəl tibbi müayinədən keçməsi bir sıra risklərin əvvəlcədən müəyyənləşdirilməsinə kömək edə bilər.

İlk növbədə, ümumi sağlamlıq vəziyyəti qiymətləndirilməli, xroniki xəstəliklər və hormonal problemlər varsa, onların nəzarətdə saxlanılması təmin edilməlidir. Qadın istifadə etdiyi dərmanlar barədə həkimə məlumat verməli, onların hamiləlik dövründə uyğunluğunu dəqiqləşdirməlidir. Hamiləlikdən əvvəl fol turşusunun qəbulu da mühüm profilaktik tədbirlərdəndir. Onun dozası və qəbul vaxtı ilə bağlı həkimin tövsiyələrinə əməl etmək lazımdır. Balanslaşdırılmış qidalanma, sağlam çəkinin qorunması, siqaretdən və alkoqoldan uzaq durmaq da hamiləliyə hazırlığın vacib hissəsidir.

Nəticə: ana olmaq üçün universal yaş yoxdur

Ana olmaq üçün ən doğru yaş barədə danışarkən bioloji imkanlarla şəxsi hazırlığı bir-birindən ayırmaq mümkün deyil. Bioloji baxımdan qadınların reproduktiv imkanları, ümumilikdə, iyirmili yaşlarda daha yüksək olur və yaş artdıqca azalır. Xüsusilə 35 yaşdan sonra bəzi hamiləlik riskləri yüksəlir, 40 yaşdan sonra isə hamilə qalma ehtimalı daha da aşağı düşür.

Lakin bu göstəricilər 30, 35 və ya 40 yaşdan sonra ana olmağın mümkün olmadığını anlamına gəlmir. Bir çox qadın bu yaşlarda sağlam hamiləlik keçirir. Eyni zamanda, gənc yaşda olmaq da problemsiz hamiləliyə zəmanət vermir. Ən düzgün yanaşma qadının özünü başqaları ilə müqayisə etməməsi, cəmiyyətin təzyiqi ilə qərar verməməsi və sağlamlıq vəziyyətini nəzərə alaraq plan qurmasıdır. Çünki ana olmaq üçün uyğun vaxt yalnız təqvimdəki rəqəmlə deyil, qadının bioloji imkanları, sağlamlığı, şəxsi istəyi və həyat şəraiti ilə müəyyənləşir.

Ayşən Vəli

Baş redaktor: Bəhrüz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
sesmediagrup@gmail.com
sesqazeti@gmail.com

“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMİYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR

Tel: 598-33-90

Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet
həftədə iki dəfə
nəşr olunur

Tiraj: 2000